

Oud nieuws, nieuw leven: verslag van een studiedag leper, 1 februari 2007

Alexander Stierman, KenTa
alexander@kenta.be

Wie betrokken is bij het digitaliseren van kranten, kwam op 1 februari samen in leper. 'Erfgoedcel leper' deelde er de ervaringen die ze opdeed bij het project *Geheugen van leper*.

Als inleiding schetste **Eva Wuyts**, coördinator erfgoedbeleid, het project *Geheugen van leper* van begin tot eind. U leest er meer over elders in dit nummer. Maar leper staat niet alleen met zijn initiatief. In het hoge Noorden kreeg het krantenarchief van de *Leeuwarder Courant* een nieuw digitaal leven door een publiek-private samenwerking tussen overheidsdienst Tresoar en de *Leeuwarder Courant*. **Eddy van der Noord** illustreerde hoe door de combinatie van overheid en privé de nodige middelen gevonden kunnen worden om dit digitaliseringsproject te financieren. Voor Tresoar was het te duur en ook het ontbreken van de rechten op de *Leeuwarder Courant* was een hoge drempel. Voor privépartner de *Leeuwarder Courant* was een terugverdieneffect van een digitaal krantenarchief op korte termijn dan weer weinig waarschijnlijk. Door de krachten te bundelen konden ze dan toch realiseren wat beiden als doelstelling voor ogen hadden: een digitaal archief van een belangrijk stuk erfgoed van Friesland.

Nog in Nederland zorgt de Koninklijke Bibliotheek er met een ambitieus digitaliseringsprogramma voor dat de kwetsbare kranten de tand des tijds kunnen doorstaan. **Dennis Schouten** en **Sophie Ham** toonden dit aan met hun aanpak van het project Regionale Dagbladen, een onderdeel van het Metamorfoze-programma. Tussen 1840 en 1950 verschenen zowat 600 dagbladen. Een grondige selectie reduceerde het aantal te digitaliseren titels tot 20. Een goede registratie van de bewaarplaats van krantencollecties maakt deze gefundeerde selectie mogelijk. Conservering staat centraal in dit project. Vooral eer de kranten op een andere drager worden overgezet, krijgen ze dan ook een intensieve behandeling: ontzuring, inkt- en kopervraatbehandeling, kleine herstellingen en een zuurvrije verpakking. De kranten worden nu gedigitaliseerd vanaf microfilm, maar als het lukt om een standaardisering

uit te werken en meer grip te krijgen op digitale duurzaamheid, is het de bedoeling om vanaf 2008 aan *preservation scanning* te doen. Digitaliseren om te bewaren dus.

Praktijkvoorbeelden tonen aan dat een digitaal krantenarchief succesvol kan zijn. Maar zijn er geen juridische obstakels? Professor **Marie-Christine Janssens** van het Centrum voor Intellectuele Rechten aan de KULeuven/KUBrussel, belichtte de juridische kant van de krantenprojecten. Een samenvatting van haar voordracht 'Digitale archivering van kranten en auteursrecht' leest u verder in dit nummer. **Sven Van Damme** werkt aan het Interdisciplinary Centre for Law and ICT van de KULeuven. Hij vroeg zich af of een digitaal krantenarchief geen problemen oplevert met de privacy-wetgeving. Krantenartikels vertellen immers het verhaal van mensen. De persoonsgegevens digitaal publiek maken vormt op zich niet het grootste probleem. Wel wat de 'consumenten' van een digitale krant met die gegevens gaan doen. Het is dan ook belangrijk dat de website met de digitale kranten duidelijk haar doelstellingen en privacybeleid vermeldt. Je verplicht de gebruikers van het krantenarchief ook best om de gebruiksvoorwaarden te lezen en die goed te keuren wanneer ze inloggen.

Terug naar de praktijk met **Dirk Luyten** van het SOMA. Hij toonde aan dat kranten een belangrijk onderzoeksinstrument zijn. Met een gedigitaliseerde krant kunnen er andere onderzoeksvragen gesteld worden én kan er sneller een grotere hoeveelheid kranten onderzocht worden. Daarbij bevat ook

de opmaak van de krant waardevolle informatie. De weergave van de volledige krant is dan ook aangewezen. Opnieuw wordt gewezen op de kwetsbare staat van de papieren kranten. *Presse Papier* wil daar wat aan doen door de Belgische kranten in kaart te brengen, ze systematisch op microfilm vast te leggen en te digitaliseren, en door afspraken te maken om te zorgen dat er minstens 2 exemplaren van een krant bewaard

worden. Op Vlaams niveau wordt een databank aangelegd als onderzoeks- en beleidsinstrument voor de conservering van kranten, getuigde **An Renard** van de Stadsbibliotheek Antwerpen. Er worden kranten opgenomen uit de periode 1830-1950. De databank kan de basis vormen voor nieuwe samenwerkingsverbanden en collectieafspraken.

De opstart is voorzien op 1 september 2007. De eerste resultaten worden verwacht in 2008, de afronding in 2009-2010. Intussen plant de Koninklijke Bibliotheek de digitalisering van 30 nationale titels uit de periode 1830-1950, in het kader van het federale digitaliseringsprogramma. De bewaring en de ontsluiting van Belgische kranten overstijgt de individuele instellingen en vergt inspanningen en samenwerking op diverse niveaus: lokaal, regionaal en federaal. *Presse Papier* is daartoe een uitstekend bindmiddel.

Dat kranten waardevol cultureel erfgoed zijn, staat buiten kijf. Dat ze op korte termijn verloren dreigen te gaan ook. De technologie staat klaar. Dat toonden de concrete realisaties op deze studiedag aan. Ook juristen hebben geen bezwaar als er voldoende aandacht wordt besteed aan het auteursrecht en de privacywetgeving. Maar je krijgt maar één kans. Het papier is immers te broos om mee te experimenteren. Selectie, samenwerking en een goede projectaanpak zijn essentiële ingrediënten.

Digitale archivering van kranten en auteursrecht

Deze tekst is een samenvatting van de voordracht van Marie-Christine Janssens, hoofddocent KULeuven en KUBrussel (Centrum voor Intellectuele Rechten)

Samenvatting: Iris Steen

Auteursrecht (of copyright) is enorm gegroeid in toepassingsgebied. Databanken vallen traditioneel onder het auteursrecht maar kunnen zich nu ook beroepen op een eigen beschermingssysteem. Een website als *Geheugen van Ieper* is een databank; die databank zelf is een creatie en als zodanig beschermd. Twee vragen zijn daarbij van belang:

1. wat zijn de rechten op de databank (is er auteursrecht; is er het bijzondere databankenrecht)?
2. zijn de auteursrechten op gegevens in de databank geregeld (werd toestemming gevraagd)?

Om die te beantwoorden, is een korte toelichting bij het auteursrecht noodzakelijk.

Uitgangspunt: wat mag je als gebruiker doen met gegevens, bijvoorbeeld uit een databank, en wat zijn de rechten

van de auteurs (auteurs van een databank of van gegevens die in een databank zitten)?

Beginselen van auteursrecht

Auteursrecht is een immaterieel recht dat rust op bepaalde – originele – creaties. Het toepassingsgebied is groot en omvat onder meer schilderijen, designmeubels, boeken, computerprogramma's... Eigendom van een voorwerp geeft de bezitter nog geen immaterieel recht erop, bijvoorbeeld het recht om het te kopiëren; dat valt namelijk onder het auteursrecht. Een artikel of tekst mag niet zonder toestemming van de auteur gedrukt of gekopieerd worden. Naburige rechten komen bovenop auteursrechten. Deze komen toe aan uitvoerende kunstenaars, producenten van muziek en film en omroeporganisaties. Het gaat om de bescherming van een uitvoering of van de vastlegging van een lied of film op een cd of in een radioprogramma. Naburige rechten verstrijken na 50 jaar.